

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars Prima. De Ivrisdictione Et Foro Competenti. Pars Secunda. De Præeminentiis & Præcedentiis

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XXII. Tirasonen. jurisdictionis. Subditi diœcesani, An & quando recusare possint accedere ad Civitatem, vel locum residentiaë Episcopi, ita ut trahi non debeant extra proprios lares, ibique ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74087](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74087)

TIRASONE N
JURISDICTIONIS
PRO
ARCHIDIACONATU CALATAIUBII
CUM
EPISCOPO ET CAPITULO.

*Casus decisus per Rotam pro Episcopo
& Capitulo.*

Subditi Diœcesani, an & quando recusare possint accedere ad Civitatem vel locum residentie Episcopi, ita ut trahi non debeant extra proprios lares, ibique iudicandi sint ab ipso Episcopo, vel Vicario specialiter deputato.

Quando dicatur una Diœcesis, vel duæ potius æquæ principaliter unice, & de effectibus inde resultantibus, præsertim, nè illi unius ad aliam trahantur.

Sententia lata cum Capitulo & Ecclesia loci dominantis, an præiudicet reliquo Clero & populo ejusdem loci, ac aliorum adjacentium, ita ut faciat statum.

S Y M M A R I U M.

- 1 **F**acti series.
- 2 *In controversiis jurisdictionalibus qui sint citandi, & quando omisso aliquorum causet nullitatem etiam quoad citatos.*
- 3 *Sufficit citare principaliter interessatos, non autem citandi sunt habentes interesse secundarium.*
- 4 *Quando etiam omisso citationis alicujus intersati non attendatur, & non causet nullitatem.*
- 5 *Ex quibus probetur locum esse de Diœcesi.*
- 6 *Potest unus & idem Episcopus in una parte considerari tanquam Episcopus, & in altera tanquam Prælati inferior.*
- 7 *Sicuti Rex in aliquo Ducatu consideratur Dux vel Comes, ut præsertim de Rege Hispaniarum.*
- 8 *Divisio materialis territoriorum est magnum argumentum diversitatis Diœcesum.*
- 9 *De Episcopatibus insimul unitis, qui invicem non contineant.*
- 10 *Episcopus duarum Ecclesiarum insimul unitarum non tenetur habere duos Vicarios, imò nullum, sed potest convocare omnes utriusque Diœcesis ad locum sue residentie.*
- 11 *An ex causa magna distantie vel asperitatis itinervis possint subditi petere sibi deputari iudicem particularem in loco.*
- 12 *Oppidum qualificatum an possit præterdere habere Vicarium particularem, & non subiacere illi Civitatis.*
- 13 *Observantia circa deputationem Vicarii particularis in loco utpotè facultativa non attendenda.*
- 14 *De circumstantiis ob quam conveniat concedi iudicem seu Vicarium particularem.*
- 15 *Multa ex lege convenientia, vel prudentia, seu pro scandalis tollendis concedenda sunt, que alias de jure non procederent.*

D I S C. XXII.

IN Regno Aragonie adeft inſigne, Oppidum *Calataiubii*, Civitatis titulo & nuncupatione, vel ex Regio indulto, vel ex conſuetudine decoratum, quod poſt Metropolitanam Civitatem *Casarauguſſanam*, populi numero, nobilitate & divitiis, nec non ædificiorum & Eccleſiarum ſumptuoſa ſtructura, aliifque qualitatibus Civitatem conſpicuam reddentibus præſupponitur primum locum occupare ſuprà reliquas ejuſdem Regni Civitates & Oppida, præſertim verò in duplo & ultra ſuprà Civitatem *Tiraſonen.* de cujus Diœceſi & territorio cum ſuis annexis, per Episcopum & Capitulum Cathedralis dicebatur; Econverted autem ex conſtanti Oppidanorum ac diſtrictualium opinione, originata à fama & antiquis traditionibus, præteritur Oppidum prædictum, ejuſque diſtrictum ſub ſe completens 70. circiter Oppida, & Caſtra ſeu Villas, conſtituere territorium ſeparatum & *Nullius*, à quacumque Diœceſi independens, ſub proprio Prælati, *Archidiacono*, nuncupato, Ordinariam ac plenam quaſi Episcopalem iurisdictionem habente, quodque propterea totum hoc tenimentum antiquam habet nuncupationem *Archidiaconatus Calataiubiensis*, qui ſucceſſivis temporibus ob tenuitatem Eccleſie *Tiraſonen.* huic æquè principaliter unitus fuerit; Sed quidquid eſſet de huius traditionis veritate, antiqua tamen plurimum ſæculorum obſervantia de facto dedit, quod Episcopo ibi non residente, deputatus fuerit Officialis particularis, ſub nomine Vicarii Generalis, penitus diſtincti ab altero reliquæ Diœceſis penes Episc. residente, cum proprio formali Tribunali, Archivio, carceribus, ac aliis unum Tribunal independens & ſtans de per ſe conſtituentibus, adeò ut, ab illius Vicarii ſententiis & provisionibus, in quibuscumque cauſis civilibus, criminalibus, matrimonialibus & aliis, non ad Episcopum, ſed ad Metropolitanum vel Nuntium Apoſtolicum, ſeu ad Papam ejuſque Curiam appellationes interponerentur; Adeoque talis obſervantia incaluit, quod etiam Dataria & Cancellaria Apoſtolica, eidem Vicario tanquam Generali, in diſpenſationibus matrimonialibus, aliifque literis Apoſtolicis reſcribere conſueverint, & quod magis eſt, novus Episcopus, in huius loci Eccleſia Collegiata poſſeſſionem accipere conſuevit, ab illa Cathedralis ſeparatam, adeò ut eo intermedio tempore quo Diœceſis *Tiraſonen.* eſſet ſub Episcopo tanquam Sede plena, in iſto Archidiaconatu continuaretur ſub iurisdictione & gubernio Capituli & Vicarii ab eo deputati, tanquam adhuc Sede vacante, in cuius caſibus eadem obſervantia dedit, ab ipſius Collegiate Capitulo, ad formam Sac. Concil. Trident. deputatum eſſe Vicarium, à Capitulo tamen Cathedralis confirmari ſolitum; Cùmque hanc ſeparationem, Oppidani & diſtrictuales, tam de Clero, quam de populo, adeò tenaciter ſubſtinerent velent, ut neque ab Episcopo in Cathedrali ſeu Diœceſi residente evocari poſſent, atque extra proprios lares trahi, ſed ſibi ſolum iudicari; Hinc proinde introducta fuit per Episcopum uſq; ab An. 1550. ſic in Rota ſuper libero ſua iurisdictione, Episcopalis exercitio in quacumque Diœceſis parte reſidere ac Tribunal habere contingeret, atque de An. 1555. favorabilem reportavit reſolutionem coram *Achille de Crasſis*,

Grassis, de qua testatur *Caput. aq. decis. 306. part. 1. & dec. 201. part. 2.* quæ tamen resolutio ulterio- rem progressum non habuit, sed dicta observan- tia continuante, causa siluit, usque ad Annum 1619, in quo *sub die 28. Junii coram Sacrato*, alia consimilis resolutio in contumaciam prodit ad favo- rem Episcopi solum informantis, sed ista pariter eandem sortita est fortunam ac prius, usque ad Annum 1656. subortis interim vel cum Episco- pis, vel cum Capitulo Cathedralis diversis con- cordiis; Reassumpta verò per Episcopum & Ca- pitulum causa de dicto Anno 1656. atque præ- vis decisionibus Episcopo & Capitulo solum informantibus *sub diebus 18. Junii 1660. coram Ve- rosio & 3. Junii 1661. coram Albergato*, duæ in contumaciam, atque ut in Curia dicitur, per con- tradictas, tanquam in diversis instantiis prodie- runt sententiæ, declarantes Episcopo licitum esse, in quacumque Diocesis parte residere, ac Tribu- nal habere erectum contingeret, suam Episco- palem jurisdictionem per universam Diocese- m exercere, & causas per se ipsum, vel ejus Vi- carium apud se assistentem cognoscere, subditos evocare, aliaque generaliter sibi competentia ex- exercere, neque teneri particularem Vicarium pro dicto Archidiaconatu deputare; A quibus senten- tiis, habita earum notitia, interposita appellatio- ne, & commissâ causa *coram Vicecomite*, assump- ta fuit formalis defensio, quæ tamen non obsta- te *sub die 3. Decembris 1663.* pro sententiarum con- firmatione responsum fuit, obtentaque nova au- dientia, de stylo Tribunalis, ubi præsertim agitur de tertia instantia, nedum semel, sed bis, & ter quandoque in causis gravibus concessa solita, per- stititum fuit in *decisis sub die 15. Junii 1665. coram Ovalora subrogato* in locum *Vicecomitis* Nun- tium Apostolicum, apud Regem Catholicum, tunc peragentis, Atque ad normam decisionum expedita tertia sententia, per Signaturam Justi- tiæ commissâ fuit causa appellationis in eadem Rota cum clausula, *sine præjudicio executionis trium conformium*, undè præterea ad executio- rialium concessionem devenit, super qua- rum executione de facto, quid in partibus gestum sit, ignotum est.

Occasione autem disputandi in Rota & Signa- tura, ac etiam occasione plurium congressuum ha- bitorum pro causæ directione ex parte *Calatambien- sium*, pro quibus in dicto malo causæ statu, post tot decisiones & sententias assumptas scribebam, Tres erant puncti seu inspectiones, Primò scilicet circa nullitatem dictarum sententiarum utpote la- tarum civitatis solum Capitulo Collegiatæ, & Com- munitate seculari ejusdem Oppidi, non civitatis a- liis tribus corporibus, ex quibus istius Archidia- couatus Universitas constituitur, primò nempe & secundò ex jam dictis, tertio ex Clero plurium aliarum Ecclesiarum ejusdem Oppidi principalis, quartò ex Clero aliorum Oppidorum & locorum Archidiaconatus seu districtus, & quintò ex Com- munitate populi secularis pariter aliorum locorum ejusdem districtus, contradistincti à populo Op- pidi dominantis, benè in factò justificando, ex his quinque corporibus hanc Universitatem in qui- buscumque actibus constitui.

Secundò, circa dictum *Calatambienium* præ- suppositum, quod istud Territorium separatum, stans de per se, æquè principaliter, non autem accessorie, unitum Ecclesiæ *Tirafonen*. An scilicet id aliquam haberet substantiam, Et quatenus ha-

Card. de Luc. de juris. & foro comp.

beret, quid inde relevaret ad effectum de quo age- batur, Et tertio quatenus etiam, cessante dicto præ- supposito, unica & eadem esset Diocesis, An ad- huc substantiam haberet dicta præsentio, quod isti Diocesani extrâ proprios lares evocari non possent, neque tenerentur parere Episcopo vel e- jus Officiali nisi ibi residenti juxta retroactam ob- servantiam, Quare de singulis distinctè agendo.

Quatenus pertinet ad primum, credebant reliqui pro hac parte scribentes, nullitatem subsistere ob- omittam creationem dictorum aliorum corporum hanc Universitatem æquè principaliter constitu- entium, potissimè quia in commissione nomina- bantur, innixi decisionibus *in montis regalis ju- risdictionis coram Penia inter suas decis. 1233. & co- ram Mullino inter suas decis. 345.* in quibus referun- tur concordantes, cum aliis *in Marsicen. & in Conversana hoc cod. tit. disc. 2. & 13.* quæ decisio- nes, scribendo in causâ more Advocati à Me quo- que deducebantur, Cùmque ageretur de negotio individuo, credebant quod nullitas respectu non citatorum, influeret etiam in citatos, cum unus & idem actus individuus & connexus, non possit esse in parte validus, & in parte nullus, atque in hoc differunt dividua ab individuis, *ut in eadem deci- sione Penia repetita 118. par. primæ rec. & apud Ca- valer. decis. 353. & 396. Buratt. decis. 71. decis. 439. num. 5. par. 9. rec. & sapius.*

Verum omninò neglecta fuit hæc nullitas, atque resolutiones in hac parte fuerunt juxta meum vo- tum, in congressibus semper tentum, quoniam si apud nos, juxta secundam inspectionem, in con- fesso erat, atque acriter prætendebatur, quod istud esset territorium separatum & Nullius in quo Episcopus representare diceretur Archidiaconum seu proprium Prælatum diversum ab Episcopo *Tirafonen*, hinc proinde de plano resultabat, quod huic corpori oportebat dare caput constitutum ex Ecclesia Collegiata dicti loci dominantis ejusque Capitulo, æquè concurrente ad efformandum u- nicum corpus, cum Prælato sponso ejusdem Ec- clesiæ, tanquam representativæ illius Reipub. spiri- tualis, Juxta id quod comparativè, seu proportio- natè, in controversiis cum Ecclesia Cathedr. habentur de ipsa Ecclesia ejusq; Episc. & Capitulo, qualis est casus in *d. Montis regalis*, ubi ratio solum habetur de omiſsa citatione Capituli constitutivi ejusdem cor- poris cum Episc. & successivè habentis jus coæqua- le, ac æquè principaliter, non autem Civitatis seu Communitatis secularium.

Ideoque ad validitatem gestorum sufficit citasse eos, quorum principalis causa erat defensionis, ac principale interesse, non autem oportuit citare habentes jus, ac interesse secundarium, & consecuti- vum juxta receptam *gloss. in l. de unoquoque ff. de re judic. Covarr. pp. 99. cap. 13. num. 6. & 7. Roas. de- cis. 439. num. 5. decis. 242. num. 7. & 8. part. 9. rec.* cum aliis cumulatis in *decis. 14. Decembris 1663. co- ram Vicecomite ac etiam in dictis Marsicen. & Con- versan. disc. 2. & 13.* ubi magis ex professo de hoc articulo.

Hinc proinde in congressibus dicebam, hæc duo motiva esse incompatibilia, quod scilicet sustinere velimus istud esse territorium separatum, constitu- ens corpus stans de per se, tanquam speciem diver- sâ Diocesis, & quod citatio solius Capituli Ecclesiæ principalis non sufficeret; Tunc etenim istud pri- mum nullitatis motivum dici possit conside- rabile, quando, neglecto altero territorii separati, standum esset solum in tertio, juris scilicet compe-

tentis omnibus de Clero, & populo, ut vel ob itineris distantiam, & asperitatem, vel ob consuetudinem trahi nō possent extrā proprios lares, cum tunc id non minus respiceret interesse Capituli dictæ Ecclesiæ principalis, quàm totius Cleri & populi sæcularis, atque tam Oppidi dominantis, quàm omnium districtualium in istius Archidiaconatus limitibus, & territorio viventium, idēque cum jus esset omnium cōæquale, ac æquē principale, idcirco omnium quinque corporum citatio necessaria erat; Sed quia agentes pro *Calataubiensibus*, mordicus, ac principaliter insistebant super dicto secundo motivo territorii separati, idcirco ab initio dicebam, in hoc primo nullum constituendum esse fundamentū, undē in hac parte, resolutiones probabiles, ac benē fundatæ, reflectendo ad veritatem, videbantur.

Potissimē quia, ubi etiam aliorum non citatorum corporum, jus vel interesse dicendum esset cōæquale ac æquē principale, adhuc tamen inexcusable videbatur scientia tanquam de facto nimis in ea regione notorio, Ac etiam quia ubi videtur concurrere iustitia iudicati, ita ut quacunque collusionis suspicione cessante constet causam fuisse benē defensam, undē alii non vocati plus deducere non potuissent, si vocati essent, Tunc iste defectus, per Magna præsertim Tribunalia, negligi solet, ut fuisse practicum in dicta *Montis regalis patet apud Peniam decis. 1233. in fine*, & habetur in allegatis *Conversan. & Marsicen. disc. 2. & 13.* Ad instar eorum, quæ habemus de necessaria denunciazione venditoris, ut agi valeat ad evictionem, quia si constat de certa iustitia evinctis, omisso denunciacionis non curatur, cum similibus, Et quidem meo iudicio benē, quoniam aliàs esset præbere magnum fomentum calumniis, ac modo reassumendi ex integro lites diu agitas, & sopitas, proindēque sibi impudentes putantes habere principale interesse in causa, cur inexcusabilem scientiam habentes de facto habente speciem notorii in loco, non curarunt se facere admitti ad causam, ac defensionem suscipere, licet ē converso urgeat ratio, de qua in *Marsicen. d. 13.* quod non citatus utpotē tutus de jure suo potest iudicium negligere.

Quo verò ad secundam inspectionem super territorio separato, & constitutivo corporis, stantis de per se, independentem ab Ecclesia & Diocesi *Tirafonen*, quamvis id apud illos populos ex antiquis traditionibus habeatur pro factis constanti, ac reputaretur verum, ut per modum loquendi dici solet, tanquam species Evangelii, nihilominus nulla datur sufficiens probatio, nisi illa, quæ resultabat à dicta observantia, per sæculum tamen, & ultra contradicta, stante lites introductione in Rota usque ab anno 1550. cum tunc interpolatis resolutionibus, cum non omnium Episcoporum idem sit zelus, undē aliqui magis quierem desiderantes, plura concedere vel permittere solent, aliàs non permittenda, ac propterea ista causa quoad hunc punctum mihi in omnibus comparativē fraternizare videbatur cum *Sypontina Cathedralitatis*, de qua hoc libro sub titulo de præminentis disc. 2.

Multò magis pluribus in contrariis urgentibus, quæ hujusmodi prætensionem omnino destruere videbantur, Concurrerant enim primò antiquæ, mediæ, & modernæ enunciativæ, quod istud Oppidum aliaque loca semper dicta sint *Tirafonen*, nunquā verò *Nullius*. Secundò quod in processibus & actis consistorialibus super provisionibus Ec-

clesiæ nunquam de hoc fieret mentio; Tertio fortiter ob sententiam Rotalem in iudicatum transcriptam usque ab Anno 1436. per quam declaratur Archidiacono Calataubien, non competere jurisdictionem in his locis ab eo prætentam, Et tamen ista lite agitata cum Episcopo *Tirafonen*, supponenda erat tunc sequuta d. unio. Quod etiam evidenter comprobabatur, dum docebatur de actibus jurisdictionalibus Episc. *Tirafon.* usque ab Anno 1201. ergò impossibile est dicere, quod Episcopus in hoc territorio consideraretur tanquam proprius Archidiaconus, dum ita constat alium adesse occupantem hanc dignitatem, sub Episcopo jurisdictionem prætendentem; Undē ex hoc deveni in cognitionem originis dictæ antiquæ traditionis, quod scilicet hujus Oppidi Archidiaconus prætenderet in hac Diocesis parte illam jurisdictionem, quam longo tempore habuit in quibusdam castris & parte Diocesis Beneventanæ illius Metropolitanæ Ecclesiæ Archidiaconus, juxta deducta in *tot Beneventan. jurisdictionis coram Zar-ta & aliis*, inter Archiepiscopum, & Archidiaconum, quarum una habetur impressa par. 11. rec. dec. 304.

Et quartò etiam latius fortiter à contraria observantia Sedis vacantis, dum Vicarius pro hac parte à Capitulo dictæ Collegiæ deputari solitus, confirmationem recipere consuevit à Capitulo Cathedralis, quod utique incongruum fuisset, si istud constitueret territorium separatum, & corpus independentens æquē principaliter unitum, cum tunc, quodlibet Capitulum Sede vacante deputeret independentem ab alio suum Vicarium, ut habetur in *Acernen. hoc titul. disc. 24. & in Materanen. & Acheruntin. & in aliis sub tit. de Capitulo, & Canonico*, Undē ex hoc mihi videbatur ista causam fraternizare quoque cum dicta *Acernen. Vicarii*, quod scilicet totum proveniret ab abusibus, quos antiqua simplicitas de facili induxit.

Hinc, licet taquam Advocatus, cum speciosis allegationibus, & argumentis deducere, non implicare, Episcopum, qui in Civitate & Diocesi *Tirafonen*. Episcopi personam gerit, in hac parte gerere personam Archidiaconi, & Prælati inferioris in loco *Nullius*, Ad instar eorum, quæ de Archiepiscopo *Amalphan*o habentur in *Amalphan. na jurisdictionis hoc eod. titul. disc. precedenti*.

Sive ad instar eorum, quæ habentur apud *gloss. & Bart. in l. 3. ff. de off. Presid. de Rege Angliæ*, ut considerandus veniat in Ducatu *Valcoviæ* eidem Regno unito, tanquam Dux, non tanquam Rex, Quod etiam habetur de Rege Hispaniarum, ut considerandus veniat in Principatu *Cataloniæ* tanquam Princeps, ut apud *Rois decis. 279. 281. & 286. & dec. 316. par. 9. rrc.* cum similibus, quæ habentur de eodem Rege respectu Comitatus *Flandriæ* & Ducatus *Mediolani* &c. In *Pampilonen. decimarum hoc libro sub titul. de præminentis disc. 29.* Nihilominus theoricæ erant veræ, sed defectus erat in applicatione ad factum, Undē liquet de tam sæpius repetita observatione, quantum scilicet de consulentibus in iudicando fidendum sit.

Magnā apud me vim faciebat ea cumstantia ex hac parte præsupposita, ac etiā per aliquos testes in Curia, & per aliquas mappas geographicas impressas comprobata, quod hujus Archidiaconatus, seu districtus termini, undique circumdarentur ab alienis Diocesisibus, absque eo quod aliquam confinationem, seu adjacentiam haberent cum ista Diocesi *Tirafonen*. ita ut pro accessu ab una parte ad alteram

ram, oporteret cum longo, ac etiam aspero itinere pertransire per alienas Dioceses; Posita enim ista circumstantia, impossibile dicebam, ut istud dicendum esset unum & idem territorium constitutum unius corporis integralis, quod non videtur dari posse de illis membris, quæ a corporis unitate per alienorum corporum interfecationem, naturaliter & de facto separata sunt, Neque probabile est, quod in ea generali Diocesium, & territoriorum separatione, quæ ex communi & magis recepta opinione *Dionysio* tribuitur id sequutum esset, Unde propterea maximum resultare videretur argumentum veritatis dictæ antiquæ diversitatis & subsequente unionis alteri Ecclesiæ ob istius paupertatem; Ad instar illius unionis, quam in Regno Neapolitano habemus de Episcopatibus *Campanien. & Satrivanen.* quorum unus ab altero naturaliter est se junctus, cum intermediatione aliarum Diocesium; Imò cum diversitate Provinciarum, quia *Campaniensis* est in Provincia *Salernitana*, & sub eo Metropolitanano, ille verò *Satryanen.* est in Provincia *Compsana*, & sub eo diverso Metropolitanano, Ac etiam in Archiepiscopatu *Nazaren.* in partibus Infidelium, quibus uniti sunt aequè principaliter Episcopatus *Cannarum* in provincia *Baren.* seu *Sypontina*, & Episcopatus *Montis Viavidis* longè distans ab illo *Cannarum* cum interfecatione plurium aliorum Episcopatum, & sub diversa Provincia Metropolitanani *Compsan. vel Beneventani*, cum similibus; Verum in hoc facto partes discordabant, & quantum liquet ex decisionibus, probabilis reputatum fuit, hanc separationem non subsistere, super quo tamen certum iudicium non efformavi cum consistat in facto.

Et quamvis data etiam dicta corporum seu territoriorum unione aequè principaliter, adhuc id non suffragaretur ad effectum questionis, quoniam ut liquet ex decisione *Vierbien. & Tuscanen. coram Caval. decis. 418. inter suas*, Episcopus etiam duarum Cathedralium aequè principaliter unitarum non tenetur duos Vicarios, duoque Tribunalia habere, cum etiam possit nullum habere Vicarium, sed iudicare & causas cognoscere per se ipsum, ideoque subditi unius Diocesis evocari possunt ad locum residentie Episcopi & Tribunalis in alia existentis, nisi obstat centenaria consuetudo, ut etiam admittitur apud *Mandos. conf. 27. ubi agendo de Ecclesiis Brundusyn. & Vriian.* tunc unitis, fundamentum constituitur in centenaria, ac etiam habetur *dec. 537. par. 3. rec. 10. 3. ubi de Ecclesiis Calciaten. & Calaguritan.* de quibus etiam *Gratian. discept. 655. qui agit quoque de Ecclesiis Sulmonen. & Valven. discept. 892. & sequen. & habetur in Ampurien. titul. de præminentibus disc. 7.*

Considerabam tamen hæc rectè procedere, ubi agitur de duabus Diocesium, quæ licet ex fictione legali ob naturam unionis aequè principalis, quoad privilegia & prærogativas; omnino divisæ reputentur, attamen naturaliter confinant, & de facto per continuationem territorii quoad Episcopum dici possunt, una & eadem, ita ut subditi unus non cogantur alienas Dioceses interfecare, ut adeant Episcopum ejusque Tribunal in altera, sed hæc ex abundantia ac extra casum, dum cessabat facti fundamentum super diversitate ac unione aequè principali, ideoque resolutiones Rotales quoad istius motivi rejectionem, pariter probabiles videbantur.

Demum verò quoad tertium, an scilicet, data
Card. de Luca de juris. d. & Foro Compet.

una eademque Diocesi, vel ratione destinationis ab initio, vel ratione unius subiectivæ, Adhuc tamen per subditos istius partis prætendi posset, eos in propriis laribus ab Episcopo ibi residente seu ab Officiali particulari iudicando; Tria ex hac parte pro huiusmodi prærogativa deducebantur fundamenta, Primò scilicet ratione magnæ distantie cum incommodo & aspero itinere, Secundo ratione conspicuæ qualitatis huius Oppidi, Civitatis nuncupatæ, *Calataubii*, longè majoribus qualitatibus pollentibus in populi numero, divitiis, & nobilitate, quam ipsa Civitas, Et tertio ratione antiquæ consuetudinis & possessionis.

Ad probationem primi fundamenti deducebatur auctoritas *Ancharan. in cap. finem litibus de 11 dolo*, & clarius *in cap. cum te de officio delegati num. 1. vers. 2. nota in fine*, ubi explicitè habetur, quod subditi hoc justè petere valeant, & sequuntur *ibidem Barbat. Dec. & ceteri, Franch. in cap. cum Episcopus de off. ordin. in sexto, benè Corsett. in singular. verbo Expensa Mandos. d. conf. 27. nu. 13. Gratian. dista discept. 892. num. 8. & admitti videtur dec. 297. num. 8. part. 2. divers.*

Alterum verò fundamentum deductum ex conspicua qualitate loci, probatur cum auctoritatibus collectis per *Gratian. dista discept. 655. & 892.* Et tertium antiquissimæ & immemorabilis consuetudinis, probatur cum receptis propositionibus generalibus facultatis, quæ ex immemorabili resultat, allegandi quemcumque titulum amplissimum vel contractum.

Omnia hæc fundamenta rejecta fuerunt in distis ultimis decisionibus coram *Viccomite & Otalora*, eisque singillatim respondendo, Ad primum dicitur, hanc opinionem esse magis communiter reprobam per *Abb. & alios collectos per Barbat. de Episcopo alleg. 80. num. 5. & alleg. 54. num. 127. & sequen.* ubi de amplissimo Archiepiscopatu *Tolentano & de Tur. Eccles. lib. 1. cap. 15. num. 30. Rota dista decis. 297. num. 7. part. 2. divers.* & clarius *dec. 537. num. 10. part. 4. recent. tom. 13.* Id enim quod dicunt *Ancharan.* & sequaces non procedit de jure, sed ex quadam æquitate, ob quam non urget necessitas deputandi duos Vicarios Generales, ac erigendi duo diversa Tribunalia, cum prohibitione Episcopi, nè residens in Cathedrali, Diocesanos ad se evocare non valeat, ibique causas cognoscere, sed solum ad effectum deputandi in locis Vicarios foraneos & particulares pro levium, & minorum causarum cognitione, nè pro istis subditi, magnum & incongruum incommodum pati cogantur, ut servat usus serè omnium Episcopatum, ubi præsertim amplas habent Dioceses atque reflectendo ad veritatem, responsio videbatur solida & probabilis.

Ad secundum dicitur, etiam benè considerationem procedere in concursu duarum Cathedralium aequè principaliter unitarum, in qua scilicet earum Episcopus residere debeat, ac Tribunal habere, saltim pro majori parte temporis, unde quid quid sit de isto casu, de quo loquuntur *Gratian. & ceteri apud eum* id non videtur congruè applicabile Oppidis & locis Diocesium, quia cum Sedi Apostolicæ visum sit in ea Civitate, Sedem seu Cathedrali collocare, signum est quod ille locus reputatus fuit dignior ac magis aptus, non curato, quid temporum accidentia taverint,

favorint, cum exinde jus Cathedralis non tollatur, nisi talis esset rerum immutatio, quod locus esse deberet, ejusdem Cathedralis translationi, per eandem Sedem Apostolicam faciendæ, Atque ita docet communis praxis, ut videmus, de Civitate *Toletana*, & Oppido *Matrii*, de Civitate *Tranen.* & Oppido *Baroli*, cum similibus, & in his specialibus terminis dicti Oppidi *Baroli* prætendentis habere Vicarium particularem, habetur talis prætentio rejecta apud *Peniam* 1318.

Et quidem antiquitus erant isti abusus frequentes, nedum in magnis Diocæsis, sed etiam in parvis & cum brevissimo & satis commodo itinere, ut est illud inter dictam Civitatem *Tranen.* & Oppidum *Baroli*, quinimò etiam in locis longè inferioribus, ut de parvo & miserabili Episcopatu *laquedonen.* constituto ex ipsa parva Civitate, & parvo Oppido *Rochette* habetur apud *Campanil. in divers. Jur. Canon. rubur. 11. cap. 23. num. 150. & sequent.* ubi latè expenditur *decis. 297. par. 2. divers.* Et de alio pariter miserabili Episcopatu *Acernen.* habetur in dicta *Acernen. hoc eod. tit. disc. 24.* Et de consimili prætentione Oppidi *Corati* ejusdem Archiepiscopatus *Tranen.* habetur in *Tarentina disc. seq.* ubi de consimili prætentione Oppidi *Martina* cum similibus.

Ad tertium verò fundamentum, deductum
13 ex antiqua, & immemorabili consuetudine respondetur, & pariter benè illam non esse probatam, quinimò improbabilem stante lite ab anno 1350. supra per sæculum & ultrà pendentem, Ac etiam quia retroacta observantia, facultati potius tribuenda est, ut advertitur dicta *decis. 297. part. 2. divers. & decis. 537. part. 4. recent. tom. 3. apud Peniam dicta decis. 1318.* cum aliis quæ habentur in hujus causæ ultimis decisionibus, & habetur etiam in dicta *Acernen. disc. 24. & aliis hoc tit.*

Quamvis autem omnes istæ responsiones singulariter & de per se consideratæ essent validæ & subsistentes, quia revera fundamenta singulariter & distinctè videntur de stricto jure non habere subsistentiam, Adhuc tamen in hac facti specie ex ejus particularibus circumstantiis, non singulariter sed unicum considerandis, resolutiones non placebant, utpotè nimis innixæ leguleicis rigoribus, contra leges congruentiæ, & æquitatis, ac etiam Christianæ prudentiæ regulas evitandi scilicet scandala & præjudicia salutis animarum; Licet enim in Ordine ad primum fundamentum, magis communis opinio sit ea, quam sequuta est Rota, rejiciendo illam *Ancharani* & sequacium; nihilominus cum sit articulus in jure dubius, habens opiniones hinc inde, dici non potest obstare positivam resistantiam juris, quæ immemorabili formiter probata vel Apostolico privilegio expresso indigeat, cum ita potius agi videatur de puncto præter jus, circa quæ observantia etiam non antiquissima considerabilis videtur, potius tanquam interpretativa quàm præscriptiva, Ac etiam quia non agebatur de indiscreta prætentione, ad solam pompam & fumosam prærogativam justa ratione non munitam, ut sunt supra insinuati casus *Tarentin* & *Tranen.* & similes, in quibus de unico Oppido à Cathedrali parum distante, sed de magna parte Diocæsis, constituta ex ram insigni Oppido, majores habente qualitates Civitatis, quàm ipsa Civitas, ejusque districtu 70. circiter Oppidorum, & locorum cum districtu seu ambitu 170. milliarium, congruo ad qualificatam

Diocæsim constituendam; Concurrentibus etiam, longa distantia, asperitate itineris, ac etiam aliarum Diocæsim intersecatione, ita ut omnes istæ circumstantiæ, junctæ cum tam antiqua observantia ac adeò tenaciorum populorum opinione, & traditionibus, undè contrarium non nisi cum scandalis & inconvenientibus practicari posse videtur, suadere videbantur, cum aliqua epicheia, & cum prudentialibus potius, quàm merè leguleicis regulis procedendum esse; Sæpius enim praxis docuit, quod etiam post sententias & executoriales, istæ controversiæ in populorum opinione aded fixæ sunt, quod videntur impracticabiles, absque magnis scandalis, pro quibus tollendis Sedes Apostolica quandoque se agnovit constitutam in necessitate aliàs providendi, Ut inter quamplura exempla, quæ deduci possent, memoria tunc scribendo fuggerebat illud Ecclesiarum *Brundusin.* & *Uritan.* de quo apud *Mandos. dicto conf. 27.* quoniam cum non obstantibus decisionibus, discordiæ essent implacabiles, opus fuit eas dividere, atque Ecclesiæ *Vritana* proprium Episcopum tribuere; Quod etiam gestum fuit de Ecclesia *Lancianen.* quàm oportuit erigere in Archiepiscopatum, ad tollendam litem super qualitate suffraganei Archiepiscopi *Theaun.* cum similibus enunciatis in *Vrbinate.* *Juris metropolitici hoc eod. lib. sub titul. de præminentibus disc. 1.*

Illudque præsertim videbatur in ista causa satis considerabile pro dicta antiqua observantia sustinenda, resultantem ex antiqua lite habita etiam in Curia, inter Episcopum & Archidiaconum prætendentem in hac parte Diocæsim tanquam in suo Archidiaconatu jurisdictionem ordinariam & quasi Episcopalem, privativè ad Episcopum, quæ lis terminata fuit per sententiam Anni 1436. Probabile siquidem videtur, quod Episcopi, ad alliciendos istos populos, ut dicto Archidiacono tanquam proprio Prælati non adhererent, atque eos in Episcopos & superiores, pacificè, & libenter agnoscerent, ita cum eis convenerint, ut etiam sub Episc. viverent, eo modo, quo sub particulari Prælati vivere assueti erant, Eo modo quo devolutis ad Sedem Apostolicam Civitate, & Statu Ferrariæ, *Clem. VIII.* dictis Civitati & Statui concessit, nè ad Romanam Curiam & extra proprios lares traherentur, sed viverent eo modo, quo sub propriis Ducibus vivebant, Quod etiam *Vrbannus VIII.* concessit illi Status Urbini post istius devolutionem, quamvis juris rigor esset in contrarium, quia consolidato feudo cum reliquo statu Ecclesiastico, certum est, quod subditi tenentur venire ad Curiam Principis, & non poterat id per eos prætendi, sed multa concedenda, seu toleranda sunt ex lege prudentiæ, & convenientiæ, quæ rigorosa lex scripta non concedit.

* * *